

МІКАЕЛЬ ЖАН: «ВИ НЕ ОДИНОКІ...»

24 квітня в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» відбулася зустріч із Генерал-губернатором Канади пані Мікаель Жан. Здійснивши низку державних візитів, провівши напередодні зустрічі з Президентом та з прем'єр-міністром України, пані Жан вирішила відвідати інтелектуально-науковий центр України — Могилянку. До цього візиту було приурочено конференцію з питань розвитку громадянського суспільства, формування демократії та встановлення співпраці в галузі міжнародного обміну. І все ж подією № 1 був сам виступ пані Жан, яка власним життям довела, яких успіхів може досягти людина, котра ставить перед собою велику мету і яка прагне довести, що у XXI столітті індивідуальність, людська особистість і досі відіграє найважливішу роль в історії. Попри те, що сучасна світова політика, здавалося б, визначається міжнародними інституціями, транснаціональними об'єднаннями, ще ніхто не скасовував ролі особистості. Часом нам сьогодні видається, що від людини у великій політиці нічого не залежить. Можливо, це погляд із України, яка втрачає розуміння етичного, зокрема ж у гонках за рік до чергових виборів, а в Канаді людина, яка тікала від диктаторської чуми у простір етичної свободи та громадянського суспільства, змогла довести, що готова зробити для блага свого нового суспільства не менше, ніж будь-хто інший, ставючи в такий спосіб прикладом людини, яка, прибувши в інший простір, змогла очолити цю велику демократичну країну, що керується нормами етики і моралі.

У своєму слові Її Високوپоважність Мікаель Жан, відкриваючи роботу конференції «Демократія і громадянське суспільство» в Києво-Могилянській академії, зазначила, що українська та канадська історії насправді дуже близькі. Фактично йдеться про нові демократії, а отже, це означатиме постійне протиборство із реальністю, щоби зрештою віднайти суть свого історичного буття. Канада була першою країною у світі, яка визнала Незалежність України, а сьогодні відчуває свою ментальну та історичну близькість. Все ж із частиною цього твердження можна дискутувати, оскільки українська нація має, безперечно, значно довшу історію, ніж історія канадської нації. Проте також важко і не помітити спільності національних проєктів, тим більше, що для тисяч українців Канада стала другою домівкою, адже за чисельністю мігрантів з України Канада посідає одне з перших місць у світі. Пані Жан також зазначила цей аспект. Зрештою, сама Генерал-губернатор Канади є людиною не «автохтонною» на канадській землі. Пані Жан розповіла, як свого часу її родина тікала від диктаторського режиму на її рідних островах (ідеться про диктатуру Дювальє на Гаїті в 70-х рр. XX століття).

Так, Мікаель Жан — людина, яка сама зробила себе, сама змогла досягти найвищих висот у суспільно-політичній діяльності, довгий час пропрацювавши як журналіст, як

викладач італійської мови, захистивши диплом із компаративістики, здобувши незаперечний авторитет у канадському суспільстві. В'ячеслав Брюховецький, почесний президент НаУКМА, відкриваючи конференцію, пожартував, що від журналістських забавлянок людина розпочала свій шлях у серйозний світ державотворення. Безперечно, це лише жарт, адже насправді саме журналістика дала змогу пані Жан здобути народне визнання, громадську підтримку. Канада ще раз продемонструвала, що це країна з високою парламентською культурою, країна громадянського суспільства, в якій кожна людина, яка прагне долучитися до розбудови канадської держави, знайде місце для себе. Хоча, звичайно, пані Генерал-губернатор не прагнула подати Канаду в ідеалістичному світлі: залишається проблема расизму, громадянське суспільство потребує нових форм його утвердження та розвитку. І це природно, що західна людина справедливо критикує себе. Зрештою, такі гіркі і часом надто пекучі слова критики в Європі та Америці з боку самих європейців та американців — не дивина; інша річ, що громадяни цих світів ніколи не дозволять представникам із інших країн ображати себе.

Для пані Жан однією з форм самореалізації є вміння боротися, адже лише в боротьбі людини проти системи народжується особистість. Українська нація пройшла довгий шлях боротьби за власну незалежність. Пані Генерал-губернатор назвала три основні історичні катастрофи для української нації в XX сторіччі: Голодомор, нацизм і радянську диктатуру. Так само і пані Жан свого часу тікала з диктаторської імперії, в якій людська особистість нічого не варта. Канада змогла стати другою домівкою, що потверджує нову філософію громадянського суспільства в XXI столітті в західному світі: дім людини там, чиї правила вона приймає і зобов'язується виконувати. Земля і кров є визначальними критеріями етнічної належності, але найважливіший чинник — згода пристати на «правила гри» нового світу, готовність захищати те суспільство, членом якого ти прагнеш бути.

Правда, дозволю собі маленьку ремарку. Все ж таки земля, яка нас виховує і годує, зовсім не є незначним чинником самоусвідомлення навіть у західному світі. У виступі пані Жан це можна було спостерігати тоді, коли в якусь мить вона попросила дозволу перейти з англійської на французьку мову, її рідну. Здавалося б, Генерал-губернатор Канади має на рівних володіти обома мовами. Але в якусь мить людина найвищого рівня вирішує обрати саме той спосіб комунікації, а не інший. Така деталь настановує на цікаві міркування: мова для людини є однією з базових ознак її буття, попри, здавалося б, девальвованість у час «постмодерну» цього «народницько-позитивістського» твердження. Але так важко грати проти природи. Також, як відомо, родина Мікаель Жан усиновила дівчинку з Гаїті — батьківщини Генерал-губернатора Канади. Ці деталі життя показують, наскільки сильною над людиною є влада її дому, аури, в якій вона виховується; її родина.

Однак важливість цієї тези може бути потрактована і в контексті розвитку громадянського суспільства та демократичних розбудов. Людина, яка з самого початку усвідомлює цінність демократії, ніколи не відмовиться від її привілеїв, ніколи не дозволить собі привласнювати простір інших, ніколи не буде порушувати принципи етики і честі. Всі інновації мають бути проведені так, щоби вони були доведені до найменшого індивіда цього самого громадянського суспільства. Для Канади поняття етичної відповідальності, як на мене, є одним із центральних у політиці, чого не скажеш, наприклад, про український політичний бомонд, у якому заправляють представники тіньової олігархії, готові працювати на власні статки, а не задля розвитку своєї країни. Сьогодні постає реальна проблема: які важелі мають бути вжиті, щоби активувати процес переходу до громадянського суспільства. Для пані Жан однією з важливих передумов є партнерство і толерантність, прагнення допомогти одне одному, милосердя і творчість.

Свого часу їй самій у Канаді допомогли громадські неурядові організації, крім, звичайно, державної підтримки. В Канаді механізм соціальної допомоги є дуже розвинутим, але існують і громадські організації, які дбають, щоби кожна людина знайшла своє місце в канадському світі, зробившись його природною складовою. Це, зрештою, і допомогло М. Жан стати однією з найуспішніших ведучих і авторкою документальних фільмів, які принесли їй визнання.

Мікаель Жан у своєму виступі в Могилянці часто згадувала про поняття «солідарності», яке має бути ключовим для формування політики громадянського суспільства в наш час. «Коли ваше суспільство вирішило виступити проти диктатури, ми всі аплодували. Ви не повинні здаватись. Мені казали, що не варто зараз їхати в Україну, мовляв,

економічна криза там, складна політична напруженість та інші негаразди. Але в складні часи завжди треба казати людям, які потерпають, що вони не самі, вони не одинокі».

Своїм життям М. Жан продемонструвала, що ніколи не пізно починати з нуля, коли вже немає до чого повертатися, щоби спочатку дійти до визначеної мети. Страшно навіть писати такі речення — «немає, до чого повертатися». Але так було в житті теперішнього Генерал-губернатора Канади, яка починала свій шлях справді з нуля в новій країні, а досягла, зрештою, найвищих державно-суспільних висот. З боротьби із системою постанала сильна особистість, яка прагне сьогодні збудувати фундамент для вільного демократичного суспільства, для міжнаціонального діалогу, щоб уже ніколи не повернутися до руїн диктаторської політики, до тоталітаризму, щоби не повернути на світ небезпечного демона. Сьогодні, наголосила пані М. Жан, важливо сформулювати й укріпити хребет суспільства (свого часу, на початку ХХ століття, Ортега майже те саме писав про «Безхребетну Іспанію»), необхідно активувати живі народні сили, які повинні йти вперед, попри всі складнощі реальності. «Ми разом!» — сказала Мікаель Жан. На спільній потребі двох країн Генерал-губернатор неодноразово наголошувала в своєму слові в Могилянці.

Важливо сьогодні серед молоді закласти основи для вільномудства, яке має спричинитися до того, що кожна молода людина усвідомить свою власну роль перед державою. Лише вільне мислення може породити особистість. Той, хто прагне йти второваним шляхом, іде в нікуди. Креативність — одне з ключових понять нового часу, але тільки разом із поняттями солідарності, співпраці, справедливості. Саме тому, звертаючись до студентства Могилянки, Генерал-губернатор Канади сказала, що Києво-Могилянська академія сьогодні — це bastion вільної думки. Тому варто скористатися часом, який ми маємо, щоб, об'єднавши зусилля, створити єдиний простір соціальної етичної свободи громадянського суспільства. Випробування були і будуть, але ніколи не варто здаватися.

Як не парадоксально на перший погляд, але пані Жан постійно поверталася до потреби модерністського розуміння нації, яке тримається на спільних соціальних переживаннях, на кодах гуманізму та етики, поваги і гармонії, демократії та моралі. Навіть за умов ринкової економіки, навіть за умов високотехнологічного інформаційного суспільства цінність людської особистості має превалювати, — підсумувала Мікаель Жан.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ «ВСЕСВІТУ»

Слово і Час. — 2009. — № 8

Номер відкривається рубрикою «Питання шевченкознавства». Володимир Мовчанюк аналізує вірш «Ми вкупочці колись росли» в контексті філософії екзистенції. Світлана Луцій оглядає невідомі сторінки еміграційної шевченкіани. Неля Момот пропонує інтерпретацію щоденниковості та автобіографізму повісті «Близнець».

У рубриці «Питання теоретичні» Тамара Денисова роздумує про літературний канон на матеріалі письменства США. Борис Шалагінов розкриває зв'язок філософії І. Канта з генезою романтичних понять і термінів. Леся Демська-Будзуляк висвітлює образ «Європи» в українському літературно-критичному дискурсі кінця ХІХ — поч. ХХ ст. Дмитро Дроздовський подає міркування про теоретичну концепцію тілесно-міметичного аналізу автора «СіЧі» Ф. Штейнбука.

У рубриці «Порівняльне літературо-

знавство» Микола Кодак аналізує шекспірознавчі статті І. Франка. Тетяна Шевчук розглядає історію виникнення літературознавчого міфу про Г. Гесса де Кальве як мемуариста Г. Сковороди.

У рубриці «Дати» Василь Івашків розповідає про маловідому брошуру П. Куліша (1846). Лідія Ковалець публікує новознайдені вірші Ю. Федьковича. Анатолій Шпиталь подає огляд творчості П. Загребельного з акцентом на новаторстві тематики та розмаїтті художньо-виражальних засобів прозаїка. Микола Ткачук аналізує повість М. Гоголя «Шинель» крізь оптику семантики екзистенційного світу.

Лариса Лебедівна рецензує монографію Н. Мафтин про західноукраїнську та еміграційну прозу 1920—1930-х рр., Святослав Пилипчук — книжку М. Челецької про номеносферу поезії І. Франка.